

*Andrzej Szeptycki*¹

WYSTĄPIENIE MINISTRA ANDRZEJA SZEPTYCKIEGO, PODSEKRETARZA STANU W MNISW

Szanowni Państwo, jest mi niezmiernie miło powitać Państwa na pierwszej konferencji poświęconej w całości systemowi certyfikacji języka polskiego jako obcego. W tym roku przypada szczególna rocznica, bowiem minęło 20 lat od jego powstania. Gościmy tutaj ludzi, dzięki którym język polski został wprowadzony na arenę międzynarodową jako znak rozpoznawczy naszej kultury i dziedzictwa narodowego.

Minione 20 lat to czas stałej ewolucji i doskonalenia systemu poświadczania znajomości języka polskiego. Jego początki sięgają jednak znacznie wcześniej, bowiem zarys systemu został nakreślony już w 1992 r. w publikacji redagowanej przez (obecnego tutaj online) profesora Władysława Miodunkę w artykule *Nauczanie Języka polskiego jako obcego/drugiego. Propozycja systemu certyfikatowego*. Dzięki staraniom środowiska w 2000 r. Polska została przyjęta do prestiżowego stowarzyszenia twórców testów językowych ALTE (*Association of Language Testers in Europe*), w której nasz kraj jest reprezentowany przez Uniwersytet Jagielloński. Od początku członkostwa w tej organizacji Polska aktywnie uczestniczy w jej pracach, a na Uniwersytecie Jagiellońskim zorganizowano dwie międzynarodowe konferencje naukowe ALTE, podczas których podejmowano temat certyfikacji języków europejskich i światowych.

¹ sekretariat.mas@mnisw.gov.pl, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, ul. Wspólna 1/3, 00-529 Warszawa.

Prawnych podstaw system certyfikacji doczekał się dopiero w 2003 r., kiedy to na podstawie Ustawy o języku polskim z 1999 r. powołano Państwową Komisję Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego. Jej pierwszym przewodniczącym został profesor Władysław Miodunka, któremu w tym miejscu pragnę złożyć szczególne podziękowania za ogromne zaangażowanie od samego początku w budowę systemu i wspieranie Komisji w każdym segmencie jej działalności.

System, ukształtowany w 2003 r., zaczął działać w kolejnym roku i istniał do 2015 r. Funkcjonował w modelu scentralizowanym, w którym egzaminy były przeprowadzane bezpośrednio przez Komisję – w zależności od potrzeb albo na terenie Polski lub poza nią. Przez ten czas do egzaminów przystąpiło łącznie ponad 10 tysięcy osób, z czego sześć tysięcy przypadło na ostatnie trzy lata (2013–2015).

Obecna formuła systemu urzędowego poświadczania znajomości języka polskiego jako obcego funkcjonuje od 2016 r. Nowelizacja ustawy o języku polskim przyjęta rok wcześniej diametralnie zmieniła oblicze systemu i rolę państwowej komisji. Przeprowadzanie egzaminów powierzono podmiotom, którym stosowne uprawnienia nadał Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego po uzyskaniu opinii Państwowej Komisji do spraw Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego. Sama Komisja stała się natomiast gremium dbającym o sprawne funkcjonowanie całego systemu i nadzorującym jakość przeprowadzanych egzaminów.

W latach 2016–2023 do egzaminu z języka polskiego jako obcego przystąpiło łącznie ponad 68,5 tysiąca osób. Największy wzrost zaobserwowaliśmy w 2018 r., co było związane z symbolicznym podkreśleniem roli certyfikatu jako dokumentu potwierdzającego znajomość języka polskiego do celów migracyjnych. Obecnie ponad 84% przystępujących do egzaminów to dorośli wybierający poziom B1 właśnie dla celów migracyjnych. Odwołania do certyfikatu znajdziemy obecnie w wielu przepisach rangi ustawowej, takich jak ustawa o obywatelstwie polskim, ustawa o cudzoziemcach czy ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Potwierdzona urzędowo znajomość języka polskiego jest wskazywana jako niezbędny – choć nie jedyny – warunek w przypadku takich spraw, jak:

- ubieganie się o uznanie za obywatela RP, gdzie wymagany jest certyfikat na poziomie co najmniej B1;
- ubieganie się o zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE, gdzie również wymagany jest certyfikat na poziomie co najmniej B1;
- podejmowanie bezpłatnego kształcenia na studiach stacjonarnych w języku polskim (w tym przypadku konieczne jest uzyskanie certyfikatu na poziomie co najmniej C1);
- przyznanie cudzoziemcowi prawa wykonywania zawodu pielęgniarstwa lub położnej.

Certyfikat jest również dokumentem poświadczającym znajomość języka polskiego w przypadku cudzoziemca starającego się o stanowiska kierownicze w takich placówkach edukacyjnych i kulturalnych, jak: publiczna szkoła lub placówka artystyczna, publiczne przedszkole, publiczna szkoła, a nawet o stanowisko kierownika szkoły polskiej przy przedstawicielstwie dyplomatycznym, urzędzie konsularnym i przedstawicielstwie wojskowym Rzeczypospolitej Polskiej.

Jako przedstawiciel Ministra Nauki powinienem szczególnie pochylić się nad możliwością, jaką daje cudzoziemcom certyfikat na poziomie C1, a mianowicie podjęcie studiów w języku polskim bez konieczności ponoszenia opłat. Z zadowoleniem obserwujemy rosnące zainteresowanie takim dokumentem, traktując je jako przejaw umiędzynarodowiania nauki i szkolnictwa wyższego. Warto zauważyć, że w ubiegłym roku do egzaminu certyfikatowego na tym poziomie przystąpiła rekordowa liczba chętnych – 1657, co oznacza wzrost o ponad 30% w porównaniu z rokiem 2022. Zapewne nie bez zaznaczenia jest obecna sytuacja polityczna i pełnoskalowa rosyjska agresja na Ukrainę. Po 24 lutego 2022 r. studia na polskich uczelniach podjęło ponad 35 tys. obywateli Ukrainy. Łącznie na wsparcie studentów i naukowców z Ukrainy przeznaczaliśmy z budżetu państwa ok. 700 mln zł. Blisko 50-tysięczną ukraińską diasporę studentów w Polsce postrzegamy jako ambasadorów naszej współpracy. Część z tych osób jest związana jednocześnie z polskim i ukraińskim systemem szkolnictwa wyższego i nauki. Jest to dobre podejście, które pozwala na tworzenie i wzmacnianie połączeń między nami. Zależy nam, by ośrodki akademickie były miejscami budowania kontaktów międzyludzkich między Polakami i Ukraińcami. Poprzez rozwijanie społeczności akademickiej mamy nadzieję wnieść wkład w pojednanie i partnerstwo między naszymi narodami.

Warto zwrócić też uwagę na rosnące zainteresowanie możliwością uzyskania certyfikatu bez zdawania egzaminu. Niegdyś liczba osób, którym wydano certyfikat w tym trybie, była znikoma. Dzisiaj obserwujemy jej duży wzrost – z 19 osób w roku 2017 do 345 w roku 2023. Certyfikat bez konieczności zdawania egzaminu daje takie same prawa jak ten, który uzyskują osoby po zdanym egzaminie. Rozwiązanie to budzi niekiedy kontrowersje, choć nie sposób odmówić mu zasadności. Na pewno jednak warto racjonalnie zastanowić się nad zakresem stosowania takiego trybu, który został wprowadzony w zupełnie odmiennych uwarunkowaniach politycznych i prawnych.

Wzbogaceni o doświadczenia uzyskane w trakcie funkcjonowania systemu certyfikatowego w obecnej formule widzimy również jego mankamenty. Niewątpliwie zasadniczym problemem staje się ograniczona przepustowość systemu, który „padł ofiarą” rosnącej rangi certyfikatu. Powody niewydolności są złożone – rosnące zainteresowanie zdających, ograniczona liczba

działających podmiotów egzaminujących i ich rozkład terytorialny, a także niewystarczająca liczba osób uprawnionych do przewodniczenia komisjom egzaminacyjnym oraz przeszkolonych do przeprowadzania i sprawdzania części pisemnej egzaminu.

Świadomi problemów pracujemy nad ich przezwyciężeniem. Prace te nie są proste, bowiem muszą uwzględnić możliwości państwa i pogodzić wiele głosów, a świadectwem zainteresowania tematem jest duża liczba uwag zgłoszonych do projektu nowelizacji przepisów na etapie uzgodnień międzyresortowych, opiniowania i konsultacji publicznych. Konieczna jest tu współpraca kilku ministerstw, których kompetencje dotyczą cudzoziemców. Przyglądamy się rozwiązaniom sprawdzonym w innych państwach, oceniamy je i analizujemy możliwości ich adaptacji do polskich warunków. Jednym z pomysłów jest utworzenie oddzielnego egzaminu czy wręcz całej ścieżki dla osób, które potrzebują poświadczenia znajomości języka polskiego wyłącznie dla celów migracyjnych. Rozwiązanie takie występuje w niektórych państwach Unii Europejskiej, takich jak Francja, Niemcy czy Hiszpania.

Nie zapominam tu o bardzo ważnym elemencie całego systemu, czyli Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej. Bez niej trudno sobie wyobrazić sprawne funkcjonowanie systemu certyfikatowego. Obserwowany w ostatnich latach radykalny wzrost liczby osób przystępujących do egzaminów przełożył się na istotne zwiększenie intensywności prac Komisji, dlatego potrzebne jest rozszerzenie zakresu wsparcia udzielanego jej przez NAWA.

W tym miejscu chciałbym podziękować wszystkim, którzy przyczynili się do rozwoju certyfikacji znajomości języka polskiego. Szczególne podziękowania pragnę złożyć członkom komisji wpływającej kadencji (2020–2024), a w szczególności:

- Panu Przewodniczącemu dr. hab. Waldemarowi Martyniukowi, prof. UJ, za jego ogromne zaangażowanie oraz profesjonalne podejście, które przyczyniły się do sprawnego wdrożenia nowego systemu i pozwoliły na jego efektywne funkcjonowanie. Pierwsza kadencja Pana Profesora w latach 2016–2020 była szczególnie trudna, przypadła bowiem na okres wdrożenia nowych rozwiązań, co zawsze nakłada na osoby uczestniczące w jego implementacji szczególnie trudne zadania. Również druga kadencja, która obecnie dobiega końca, nie była wcale łatwiejsza, ponieważ był to okres podjęcia próby zmian w przepisach ustawy o języku polskim w celu udrożnienia systemu. Należy podkreślić, że początki obecnej kadencji przypadły na jakże trudny czas pandemii COVID-19, w którym to okresie musiał Pan podejmować bardzo trudne decyzje nim zostały one usankcjonowane w przepisach prawa.
- Pani dr hab. Iwone Janowskiej, prof. UJ, Sekretarzowi Komisji, za profesjonalizm i wytrwałe trwanie przy boku Przewodniczącego, za ogromną

pracę i zaangażowanie od samego początku istnienia nawet nie systemu certyfikacji, co samej certyfikacji – te słowa powinienem również powiedzieć przy Panu Przewodniczącym, gdyż oboje wyżej wymienieni to ludzie, którzy niezłomnie od 20 lat podejmują to wyzwanie.

Pozwólcie Państwo, że tylko wymienię pozostałych członków obecnie ustępującej kadencji, która dobiega końca. Pragnę z całego serca podziękować za ogromne zaangażowanie i profesjonalizm w tym trudnym temacie (w kolejności alfabetycznej):

Pani dr hab. Ewie Badydzie, prof. UG;

Pani prof. dr hab. Annie Dąbrowskiej;

Pani dr hab. Annie Dunin-Dudkowskiej, prof. UMCS;

Pani dr hab. Katarzynie Kłosińskiej, prof. UW;

Pani dr hab. Marzenie Makuchowskiej, prof. UO;

Pani dr hab. Agnieszce Mysze, prof. UR;

Pani prof. dr hab. Urszuli Paprockiej-Piotrowskiej;

Pani Beacie Pietrzyk;

Panu dr. Markowi Szladowskiemu;

Pani prof. dr hab. Jolancie Tambor;

Pani Karolinie Willmann-Duralskiej;

Pani dr hab. Grażynie Zarzyckiej, prof. UŁ.

Na koniec jeszcze raz chciałbym przekazać Państwu podziękowania i wyrazić uznanie za dotychczasową pracę. Życzę wielu sukcesów w codziennej działalności naukowej, chciałbym zachęcić Państwa do dalszej współpracy i wspierania Ministra Nauki w pracy na rzecz doskonalenia i usprawniania systemu poświadczania znajomości języka polskiego jako obcego. Życzę Państwu udanych obrad i pragnę również zadeklarować ciągłą otwartość Ministerstwa na Państwa uwagi dotyczące umiędzynarodowienia polskiej nauki i szkolnictwa wyższego.